

Annotált félszép

(*hét a hatvanból;*)

még csak cédulák se, félszépek egy fiktív éjszaka üzenőfalán. Fel- és összevillan, átúszik. Halsejtelem a szemfenéken. Fakó foszlányok Mészöly Miklós után;

legyen a nulla-pont 1986 kora ősze, már és még a hajdani szerkesztőségben. Vagyok és nem vagyok, félterpesz Pécs és Budapest között. Odakeveredem a Széchenyi térre, kettő múlt, fölugrok valamiért, vagy eleve ott akarok aludni, lehet így is, úgy is. Nem gyújtok villanyt;

a bejárati üvegajtón túl, mindjárt jobbra a Klárika-szoba a kávéfőzővel, ahol az én íróasztalom is van. Szundy Zoltánné, egy angyal, kiskosztümben. Ablakot nyitok a pingpong-teremben. Szoba inkább, épp annyi hely van hátrálni, amennyi nekünk kell, műkedvelőknek. Kérek telefonébresztőt, hajnalban korrektúra, nyomda, van ilyen hajnal, nem is egy. Körbejárok, finoman recseg a parkett, ledőlök, jár az agyam, lődörög;

Balassa Péter idegesen hátrarántott haja a Gourmand-ban, 1982 vége lehet, '83 eleje. Megjelenik az asztalok között egy fiatal szénégető. Széles, erős arc, Szentor márkájú ballonkabát. Mint *A színeváltozás* borítóján. Szertartásosan bemutatkozunk, leül, néz, örül. Hát még én. Ő mondja egy hivatalos telefon végén, hogy végre ismerkedjünk meg személyesen. Flaubert-ről társalgunk, Szederkényiről, a lúdlábról, vagy Rigó Jancsi, mégiscsak egy cukrászda. Aztán húsz év barátság;

mit csinálsz te azzal a sok évvel, ami mögötted van, kérdi bizonyos Marcela a nagybátyját. Felkönyöklök, bámulok a kanapén a félsötétbe. A novella. Az első olyan számban jelent meg, amit már én is végigjavítottam, 1979. október. Két hónap múlva, Európából nézve karácsonykor az oroszok lerohanják Afganisztánt;

nagyjából innen, és nagyjából Csernobilig tart az én hét évem a hatvanból. Persze felfoghatom lazábban is, negyvenhétnek, 1971-ben közölt először a *Jelenkor*. Megnézem a korrektúra-jeleket valami MŰOSZ-naptárban, aztán egy lassú fejes;

emlékszem a lassúságra, az óvatos ceruzázásra a margón, ahogy Mészöly hősnőjének kis szobájára is a Ramblason, Alisca és Barcelona. *Ahol a macskák élnek,* tanulok korrigálni, azóta is;

a kanapé alighanem a Magyar Írók Szövetsége Dél-dunántúli Csoportjának tulajdona. Lassan negyed három, bevilágítanak tér lámpái, mintha egy zezzugos színpad hátsó traktusában hevernék. Hajdan Takarékpénztár, Népfront, Nőszövetség. Aztán megkapják az írók, a szerkesztőség, *Dunántúl*, majd *Jelenkor*. Nekünk van a legnagyobb alapterületünk. Hogy a legjobbak is mi vagyunk, azt csak gondolta az ember. Előbb bizonytalanságból, utóbb tapintatból nem mondta ki. A falak száraz faborítása, akár valami hangszeremlék, megroppan, nem tudok elaludni, filmkockák, képronsok, celluloid vonataim;

hangjáték-mondatok. Mándy Iván. Egy baljós novellacím: *Ogmánd*. Mint valami sötét húr. Zsámboky megrezzen. *Tóth János mozija*. A papája a tolnai mozi tulajdonosa, anyám első filmélményeit ott szerzi, felöltöznek szépen, nagyanyám varrónő, anyagnevek, Nemes Nagy Ágnes, szavak divatja, taft, flokon szatén, zsorzssett, flanel, berliner;

asszisztáltam a sváb kitelepítésnél, amelyik a lebonyolítást illetően sok helyen alig különbözött a klasszikus deportálástól – látnunk kellett, hogy ártatlanokat visznek el, és bűnösök intézkednek a sorsuk felől, mondja Mészöly Alexa Károlynak, az egyik híres interjújában. 1981. január, előre tudni, hogy ebből botrány lesz, ki érti már ma, hogy miből? A svábokból. Hogy miért, az világos, kis magyar pornográfia. Szederkényi nem győz magyarázkodni;

tényleg, mit csinálok vele, az akkori harminchárom évemmel s most mit, a majdnem kétszer annyival? Ha, egyre többször, belebocsátkozom ebbe a sokba, uralhatatlanul maga alá temet. Megfullaszt a lélegzetvétel;

embernagyságú oxigénpalack Ervin betegágya mellett, egykedvű, szürke angyal. Halálos ágy, utóbb így mondanám. Metropolt szívott, arról szokott le, hogy későn vagy nem, megválaszolhatatlan;

jegyzetek áramlása, dátumoké, éles pillanatoké, de ahogy kiemelem a fejem, máris bezárul az emlékezet, állok egy üres lavórban, Bertók László versében, 1980 márciusában s állok később is minden verse előtt, ámulva és lábujjhegyen;

éjjel apró hirdetéseket, csillagokat nyit fölénk a homály, költemény lesz, hogy csodák nincsenek, aki nem csügged, az hazatalál, hogy a temetőkapun is az áll, nem fejeződött be, csak vége lett;

nagy kegy, noha kényszerűség, hogy én mehetek kéziratért. Ervin imádja Weöreséket, gondoskodik róluk, figyel rájuk, ki nem hagyja egy alkalmat sem, egészen az utolsó pillanatáig, s ez már az, 1987. február. Ülünk a Muraközi úton, tán kávézunk, Károlyi Amy hosszan cseveg, lapozgat a szabad kéziratok között, párat kiválaszt. Mutatja Weöresnek, aki végig hallgat, simogatja a macskát, hogy ezek jók lesznek-e, Sándor? Nem tudom, Amykám, ezeket már úgyis mind te írtad. Heherészünk, hamar eljövök;

magával össze fogok veszni, sziszegi Aczél György Szederkényinek valami aktíván, 1983 őszén, *Egy pobjeda hátsó ülésén*. Mért, mikor voltunk kibékülve, gondolja az én főszerkesztőm, kérdezni persze azt kérdezi: mi a baj, Aczél elvtárs? Az, hogy Leninnel nem játszunk, feleli Aczél, az a grófgyerek írhat pináról, bármiről, de Vlagyimir Iljics Lenin nevével nem játszunk. Szóltak a szovjet követéségről. A szovjet követségnek nincs humorérzéke, Aczél elvtárs, kérdi Szederkényi. Nincs, kiabálja Aczél. Most hogy megyek én ezek után a Szovjetunióba? Aczél nyilván tudja, milyen nevetséges, beckettli ez a párbeszéd, de azt is tudja, szépen bele lehet halni;

a „félszép” egy terjedelmes dosszié gyűjtőcíme momentán, alkalmi kirakat a készülő *Szódalovaglásból*, ezen dolgozom akkor, ha dolgozom, félszép éji csonkák, 1988-ban Balassa révén kéri és közli az Újhold-évkönyv;

kiszámolom, az utolsó fizetésemből kétszáznyolcvanhét darab *Jelenkort* tudnék venni;

az első vendégszerkesztő Lengyel Balázs, viszem fel hozzájuk az *Újhold*-számot 1984 decemberében, Királyhágó utca, izgatottak, örülnek, Balázs sugár-

zóan kedves, mint mindig, ami új, hogy Nemes Nagy rám néz, sőt hosszan néz rám, borotva bársonyokban. Szabályosan csevegünk;

egy kolleganőről meséli, hogy hajdan, véresszájú riporterként, apácák közé furakodott egy nagy keresztel a nyakában, aztán jól leleplezte őket;

Ottlik vett egy zsúrkocsit, azon cipeli maga után a *Budát*, hát most képzelje, a Cipi. Mintha Aranyt jankózná, fut át rajtam, Nemes Nagy hatvanhárom éves lesz azon a télen. Az évszámok kivételével betűvel írom itt a számokat, milyen zegzugos, dadogós egy ilyen számnév;

a kronológia számárvezetője, bütykös madzag óvodásoknak. Óvodás vagyok;

1983. nyárvég, Mészöly elküldi az *Anyasíratót*, olvasom a kéziratot, gépirat, s rögtön, már olvasás közben érzem, hogy amíg élek, el tudom magam sírni rajta, szenvén és szenvtelenségén, ami pattanásig feszít, amiért olvasni érdemes, s akkor: írni. Hanyatt fekszem a kanapén, hátha így alhatóbb ez a pár óra, nézem a plafont. *A tejszínhab összetöppedt, a kakaó kihűlt, a kalácsszeletekből ügyetlenül kipotyogott a mazsola*, mert nem jönnek, fölsőbb utasításra nem jöhetnek a napközisek. Mázsás apróság: ügyetlenül kipotyogni;

a Nick-udvarból betéved valami fuvallat, megmozdítja a pingpongasztalon a labdát, amely tétován elindul a háló mentén, aztán leesik, hosszan, ordítva katog a parkettán. Megijedek, felülök, naná, torkomban a szívem. „Félsz épp?” „Mi tagadás.”;

ha nincs a zsebemben egy kis marék valeriána, nem merek útnak indulni, semmilyen útnak. Csordás Gábor néhányszor hoz seduxent, sokáig megvan az orvosi igazolványa, amikor a laphoz kerül, eleinte rendel még egy-egy délutánt, sportorvoskodik;

örök szintévesztőként jobb híján mondom, hogy arany-fekete a kanapé színe. Keddenként, a szerkesztőségi koraestéken Csorba Győző ült rajta, Pákolitz István és Csordás. Balra, jobbra két fotel, Bertók Laci és Ervin;

hét évemre a közeli végéről alighanem nehezebb volt rálátni, mint innen, alagutabb volt, noha fényesebbek a részletek. Hosszan ülök megint, aztán újból a könyöklés, ez az én alakmásom bement a munkahelyére aludni, bár épp így hívni nem szereti, inkább csak hely, a hely, ahol a legvanabb. Búcsúzkodik és készülődik;

hetvenhét szám, ebből hét dupla, nagyjából ötszáz ív, s ennyiszer tizenhat folyóiratoldal, ez összesen kb. nyolcezer, amit végigkorrigált, amiben így vagy úgy, de biztosan része volt;

a Pécsi Szikra Nyomda hasonlíthatatlan zakatolása, ólomragyogása kora reggel. A linószedés utolsó éve, alighanem a világban is, a századfordulós masina irdatlan szárnyas oltár, egy írógép és egy fémöntöde keveréke, füstöl és pököd, az ólomlécek élén egyszer csak megdermed és megképződik az adott sor, ezt egy teremmel arrébb összerakják, oldalakká kötik cukorspárgával;

kezdetben Kárpáti Tibor a főszaki, a mettőr, rajta múlik, lesz-e lap, tejbe-vajba fűrösztyük, pálinkába. Slejfnik, tördelt levonatok. Aztán az imprimatúra, többször szétdobatni egy oldalt, ahhoz azért kell némi kurázi, hogy mért kell az a hosszú *í* a világ rendjéhez? Nem kell, de szétdobatni, azt kell;

egy felolvasás Veszprémben, Tatay, Szederkényi, Esterházy, én. Péterrel nyertve röhögünk a szobánkban hajnalig, valahol a várban van ez a szállás, lényen-

gében némafilm, csikos pizsamák, lovak nyelvi zabban. Ezt, a steigerolást, mikor poén épül poénra, szó, szó, szó, évekkel később hármásban, Kovács András Ferencsel játsszuk el többször. Veszprém és Prága, a pont, ahol a Séd és a Moldva összefolyik, nyelvkártyavár;

ragacsos és vörös volt az est;

a korrigálás vadászat és dacos felismerés, hogy nincs hibátlan végeredmény, fokozatok, azok vannak. A nyomdai korrektor nézése, aki nem érti, mért Isten, mért nem István egyik szeme tekint a másikba, mármint csóknál, mi a faszért nem? ha már ez a Nádas Péter ilyeneket ír;

1979 őszén végigasszisztálom az új címlap születését, befolyásom nincs rá, tetszik a tipográfia, az új borító, az egész elegáns, különös, messziről felismerhető. Az 1980-as évfolyam már sárga fedőlapon pompeii vörös betűkkel indul. Virít, és ez jó virítás, van mögötte anyag;

mért ödémás a szeme, mered rám Polcz Alaine, s hogy vese vagy szív? Egyik sem, felelem, némi zavarban, egyszerűen csak ilyen. Mosolyog kétkedve, fürkészve, magának biztos komoly basedow-ja van, kezeltesse! Ülünk a főszerkesztői szobában, Szederkényi is mosolyog, Mészöly is. Beülünk a zsigulijába, ugyanúgy vezet, mint Eörsi István, rángatívan. Rapszodikus, ez rá a finom kifejezés;

Ervin átküld Martyn Ferenchez, kéne egy pontosvessző, megvárhatom. Sokat kínlódik, tényleg egyenként festi őket, betűről betűre járkálok a gesztenyeszobában a Sétatér és a Széchenyi tér között. Van kicsi feszélyezettség, Martynt beültették önnön múzeumába, önnön szobraként. Csorba Győző döbrent-kaján hangsúlya a fülemben, máig látom az arcát, a nevető és elképedt orrcimpáját: „A Ferencnek viteti a Tanács az ebédet”;

Weöres épp az Alsó Havi Boldogasszony utcában lakott, egy mészáros udvari szobájában épp megalapították az *Öttony* című folyóiratot, mikor, 1933-ban, a küszöbön át folygni kezdett a vér, tempósan, hézagtalanul. A történet ellegendásult, Csorba is, Takáts Gyula is többször elmesélte, az ominózus vér bennem ökörvérként alvadt meg;

Mallarmé ökörvérszínű mellényét Pálinkás György emlegette sokszor; egy Zsolnay-váza antik, repesztett ökörvér-mázás felülete;

Gyuri a legbelső mindennapjaim része, akkortájt költözik Budapestre, mikor én, Nádor utca, Raktár utca, de ez a karfiol másik bokra, egy másik történet;

ami 1986 őszén előre látható, a jövő éppúgy homályos film, tekercs, mint ami már átfűződött rajtam, illetve amin én átfűződtem. Csak a jelenkor fényes, viccelődöm a nagyterem félsötétjében, pedig nem egy vicces ősz;

Szederkényi lassan egy éve tudja, elmegyek, már 1985 későnyarán bejelentetem, hogy a laptól is, a városból is. Akkor mindenhol el akartam menni, mindenhová, sehová. Van ilyen, akkor: jókor volt. Mikor kér, hogy december 31-ig maradjak, várjam meg Csordást, amíg visszajön, még nem tudjuk, hogy fél év múlva elviszi a tüdőrák, hogy ő sejtje-e, nem tudom;

az elképzelt éjszakán, de legyen felidézett, ez is jár olyan közel a valósághoz, mikor lefújja a szél a pingponglabdát, Pálinkás Gyurinak még van harminc éve. Ahogy Esterháznak is, uramisten. Akkor és onnan a harminc sok, most, minden irányban, kurvakevés;

Rilke mondja, találok egy cédulán, hogy *a dolog, amit megéltünk, gyakran nem hagyja magát kifejezni, s aki elmeséli, szükségképp hibákat kell elkövessen;*

öt évvel idősebb vagyok a *Jelenkornál*, fölteszem, ez így lesz még egy ideig. Folyóiratban a hatvan év, pláne a világ e táján, olyan, mint egy kétszáz éves ember, de legyen százhusz;

a Klárrika-szobában nappal nem lehetett dolgozni, ketten csapoltuk le számos vendégeink csevegőkedvét, mindenki ott ült le, aki csak benyitott az üvegajtón, egy megroskadt királyi hintó pompája, olyan ajtó;

a nagyterem egyik végét faelemekkel választották el, legyen főszerkesztői szoba, pláne reprezentatív, ez lehetett a cél. Ülök az asztalánál, Ervin félprivát telefonos jegyzeteiből próbálok kibogarászni, miket és meddig intézett el, mielőtt kórházba került. Mindent fölírt, nagy, kapkodó betűk, temérdek füzet, fülén a telefon, persze csak a címszavakat, maradjon nyoma kérésnek, ígéretnek, válasznak;

azóta se tudok szabadulni a gondolattól, hogy egyszer, nem is kell hozzá utolsó ítélet, isteni erő, hogy egyszer valami okos szerkezet, ha egykori lehallgató-eszköz, hát az, lejátssza sorban a telefonbeszélgetéseket, az összeset, amit a huszonkét év alatt Szederkényi lefolytatott. Lejátssza, rögzíti, még be is gépeli egy computerbe. S képződik akkor egy komoly, elsüllyedt sziget, egy kontinens az irodalomtörténet térképén;

kicsi öcsém, kicsi öcsém, mondom a bátyáimnak;

előfordult, hogy tényleg nem volt hol aludnom. Ekkor, 1986 őszén lett volna, de ahol a holmimat tartottam, a Bagolydűlőben egy koporsó alakú szobában, oda nem volt kedvem fölgyalogolni, a szerelmemet meg nem akartam fölverni. Késő volt, talán épp Budapestről jöttem, magánlakásokban nemhogy mobil, de még telefon se nagyon volt;

olyan mondat, hogy „írj sms-t”, hogy „két kattintással megtalálok” vagy hogy „nézd meg a google-ön”, akkorjában nemhogy értelmezhetetlen, de nem létező mondat. Csordástól kapok egy táskairógépet, alig korábban, mi a korábban?, hogy ne kelljen otthon az öreg és gyönyörű Remingtont püfölnöm;

az *Öttorony* alapításakor beömlő vért Tatay Sándor írja meg a *Lődörgések* korában, valójában bikavérről van szó, mert a bikának több vére van, mint az ökörnek. De hát itt a kevesebb volna a több, ökörvérszín, már kimondani is matt, sűrű, borzongató;

Weöres Csorba Győző verseit osztályozta le, fiatal korukban mindent megmutatott neki kéziratban, Csorba Bertókéit, később az enyémeiket, sokunkét, Csordás, Pálinkás, Meliorisz Béla, *Fél korsó hiány*. Kis kereszteteket rajzolt a papírlap bal felső sarkába, minél többet, annál jobb volt. Bertók és Csordás szinte mindent látott, amit írtam, Ervin csak azt, ami szerintük rendben volt;

különbéle borozók, állunk Bertókkal, Pálinkással, nyakig füstben, mint valami mofettában. Megfigyelni, mondja Laci, megfigyelni a fűszálat, a pici élt, mint József Attila, nem kapkodni. *láttni láttatni hogy élet, halál egy pillanat szarvhegyén dől vagy áll*. A mofetta gyógygázfürdő;

valaha a nagyteremben vetítéseket tartottak, sokáig látszott a falban a nyílás helye, mint valami kéményajtó, világoskamra. Zümmög a mozigép, sokáig csak fény vagy csak sötét, aztán képek, snittek, majdnem történetek, Ervin és Bertók

szupernyolcasai ezer képzeleti film között, s ezek csak az átlátható rétegeim, alatta a masszív boldogtalanság, de hát mi is az?;

a *** nevű fakó férfi Esterházynál, „izgatottan felugrott, az ablakhoz lépett, sötétben boltozódtak a fák, ha busz ment, remegtek az ablakok, kemény éjszaka borult fölé, és akkor Camus hangján folytatta EP, így és ez kellett neki: a szélséperthe és szélcsiszolta égbolton tiszta csillagok ragyogtak, s egy villódzó távoli fény pillanatonként tovatűnő hamut kevert belé, a szellő fűszer és kő szagát hozta, és a fakó férfi, szívében heves reménységgel ismételte: »egy szó, csak egy szó, de hát csak egy szó«”. A hely, ahol most vagyunk-ban, 1982. február;

micsoda gazdag sziget, mondta, aki csak betévedt a Jelenkorba, s alig volt, aki nem. Az is volt, gazdag sziget, ahonnan Budapest nagy szárazföldje is tudott annak látszani, másik szigetnek, egyenrangúnak. Ez így nem volt igaz, de jó volt, sőt muszáj volt, munkahipotézis, ezt hinni, ebből dolgozni, ezen a sínen vonatozni;

legjobb éveink, a nagyon közös történet máig a legmélyebb magántörténetem;

nem, mert rohadt a létezett szocializmus, ami persze rohadt, 1979-ből és '86-ból nézve is, rohadt színesen és szövevényesen a maga hőseivel és gazembereivel, s főleg a dolgozó néppel, amely Gorenjét akart, útlevelet akart, jól élni, eközben nem bánta, hogy nem lesznek itt az oroszok, a párttitkárok, valakik persze mindig lesznek fölül, de egy sávocska is lesz mindig élni, előzgetni, boldognak lenni az isten szűk napja alatt, gondolhatta s gondolja máig;

ezt, a „legjobb éveink”-et nem könnyű folytatnom, mert úgy kéne, úgy tisztességes, hogy „nem miattam”, és tényleg nem. Fekszik ott ez az én szorongó alakmásom, nincsenek illúziói, rég rájött, hogy nem elég jó szerkesztő, nem volt és nem lesz, akkor se, ha élethossziglan ezt csinálja. Tudja, amit kell, empátiája kitűnő, de ez nem az, amit csak ő tud, amire, mondjuk, érdemes rátenni az emberélet útjának másik felét, plusz a kalandvágy;

a szótól, hogy élethossziglan, máig összeszorul a gyomrom, érzem az akkori remegést, az „ez már mindig így lesz?” néma szűkülését;

minden mondat hiba, mert hat másik helyett áll, amik hat újabb másik helyett állnak, hagymám héjai azóta is a kivilágított Széchenyi térre nyílnak; windows, sietben ablakik, ahogy Weöres mondja *Az áramlás szobrában*;

Szederkényi már a Korányiban fekszik, a Szabadság-hegyen, Gábor is, Bertók is próbálnak rábeszélni, maradjak, csináljuk együtt. Tudom, hogy komolyan mondják, persze azt is tudom, januártól jön Csuha István, s azt is tudom, bár elmegyek, nem hagyom itt, se őt, se őket. S ez így is lesz, évekig érzem úgy, nem dolgozom ott, de ott vagyok, jelen vagyok;

bőrpadok a hosszanti fal mellett, a nagyterem sarkában két pazarló üvegajtó, egyik az archívum, a plafonig állnak a kövér dossziék, tele a hajdan körbeadott kéziratokkal meg a borítékokkal, amiken leveleztünk, álmomban még mindig eligazodok közöttük. A válaszleveleket indigóval írtuk, egy példány eltéve, legyen nyoma;

a másik üvegajtó egy folyosóra nyílik, balra hajdan Ervin, majd Csordás kis szobája, szemben a pingpong-szoba, műemlék-jellegű faborítás, párnázott bőrajtók, porszag, kaucsukszívhang;

nem mándyznék, de most már késő;

nyesni tudok, pörgetni nem, napi egy órát játszunk, többnyire kora délután.

Az a hektikus és monoton pattogás nemcsak a csontjaimba, a falakba is beleivódott. 2003-ban költöztették ki a *Jelenkort*, azóta mondott falak közt üresség, romosság;

fázom, becsukom a Nick-udvarra néző ablakot, keresek valami takarót, plédet a főszekesztői szekrény aljában, s újból lefekszem odakint, talán mégis arany-fekete a kanapé. Vagy barna. Vörösarna, kádárarna, bár valószínűbb, hogy az egész csak elképzelem. Bertókot kell megkérdeznem, máig ő tud mindent, ő emlékszik kívül-belül, rám is, jobban saját magamnál;

felhívom telefonon, 2018. szeptember 14., de a kanapé színét közösen is csak fölidézni tudjuk, megnevezni nem. Ezerkilencszáz évvel korábban az élő Pompejiben ez a valami, ez a vegyület, a *Jelenkor*-címlapbetűk színe még sárga volt, a Vezúv kitörésekor a felszabadult gázok színezték vörössé;

Balassa írja a *Halálnapló*ban Szederkényiről, hogy egy kisszerűen ízléstelen és hatalommániás balettváltozat közben makacsul a lent hangzó művet játszotta;

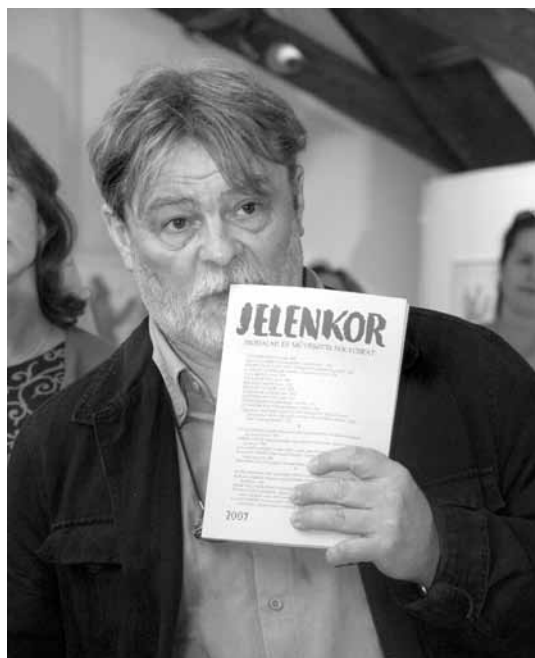
kottát cipeltem, ott voltam, játszottam, olykor szólót, harmadhegedűs.

Csordás átvette a zenekart, tőle Csuha, tőle Ágoston Zoltán;

a lent hangzó mű, talán ez volna a *Jelenkor*. Ez van.

Balassa Péter a *Jelenkor* régi, Széchenyi tér 17. szám alatti szerkesztőségében

Parti Nagy Lajos a Művészetek és Irodalom Háza
Martyn Ferenc-galériájában

Esterházy Péter, Dés László és Parti Nagy Lajos közös estje
2005. július 29-én a tettyei romoknál